

SATELĪTKONTS EIROPAS SAVIENĪBAS RADOŠAJĀM NOZARĒM

SATELĪTKONTS EIROPAS SAVIENĪBAS RADOŠAJĀM NOZARĒM

KOPSAVILKUMS

2019. gada jūlijs

EUIPO PROJEKTA GRUPA

Nathan Wajzman, galvenais ekonomists
Carolina Arias Burgos, ekonomiste

PATEICĪBAS

Autori izsaka pateicību par sniegtajiem komentāriem saistībā ar ziņojuma projektu: Marta Beck-Domzalska (Eurostat); Giles Fontaine, Eiropas Audiovizuālā observatorija; Inna Garkova, Eiropas Komisija; Ruth Towse, Bornmutas Universitāte un Peter van de Ven, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO).

IEVADS

Ekonomisko aktivitāti izsaka skaitļos un mēra nacionālajos kontos. Pamata metodika ir izklāstīta Nacionālo kontu sistēmā (NKS), kas ir starptautiski saskaņots ieteikumu kopums par to, kā apkopot ekonomiskās aktivitātes pasākumus. NKS pirmo reizi publicēja Apvienoto Nāciju Organizācija 1953. gadā, un pašlaik to uztur ANO, SVF, Pasaules Banka, ESAO un Eurostat. Pēdējais atjauninājums tika publicēts 2008. gadā. Eiropas Savienībā ekonomiskās darbības novērtēšanas sistēma ir pielāgota NKS. To sauc par Eiropas Kontu sistēmu (EKS) un to uztur Eurostat. Pēdējie atjauninājumi tajā ir veikti 2010. gadā.

Nacionālo kontu sistēmu sākotnēji izveidoja, lai mērītu rūpniecisko ražošanu, pievienoto vērtību, nodarbinātību un ārējo tirdzniecību dažādos sektoros un ekonomikā kopumā. Šajā nolūkā ekonomiskā aktivitāte ir sadalīta trīs sektoros - primārajā, sekundārajā un terciārajā. Primārajā sektorā ir lauksaimniecība un ieguves rūpniecība; sekundārajā sektorā ir galvenokārt ražošana, komunālie pakalpojumi (elektroapgāde, gāzapgāde, ūdens apgāde u. c.) un būvniecība, un terciārajā sektorā ir pakalpojumi. Katru no šīm galvenajām grupām sīkāk iedala apakškategoriņās. Eiropas Savienībā šo klasifikāciju sauc par NACE (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne). Savā visdetalizētākajā līmenī NACE ekonomisko aktivitāti sīkāk iedala aptuveni 700 nozarēs.

Tomēr praksē dažas ekonomiskās aktivitātes nevar atvasināt no pašreizējās nacionālo kontu sistēmas. Zināmas aktivitātes jomas, kurās politikas veidotājiem un plašai sabiedrībai ir interese, nav tieši iegūstamas no publicētajiem statistikas datiem, vai nu tāpēc, ka tās pārsniedz standarta klasifikāciju, vai tāpēc, ka tās ietver preces vai (parasti) pakalpojumus, kas netiek pirkti un pārdoti tirgū, un tādējādi tie neietilpst ekonomikas statistikas jomā.¹ Lai risinātu šo problēmu, satelītkonti nodrošina sistēmu, kas ir saistīta ar nacionālajiem kontiem, bet koncentrējas uz konkrētiem ekonomiskās un sociālās dzīves aspektiem, kuri nav tieši tajos atspoguļoti. Zināmākie piemēri ir satelītkonti tūrismam, videi vai neapmaksātam māsaimniecības vai brīvprātīgo darbam. Dažos gadījumos (piemēram, tūrisms) satelītkonti galvenokārt nodrošina alternatīvus saimnieciskās darbības apkopojumus, kas jau ir iekļauti tradicionālajos nacionālajos kontos, savukārt citos gadījumos (piemēram, neapmaksāts brīvprātīgo darbs) tie var paplašināt arī konta darbības jomu (ražošanas robeža).

Šajā ziņojumā aplūkotas iespējas izveidot šādu satelītkontu radošajām nozarēm (CISA) un iespējamās izveides metodes. Pēc šā ievada 1. nodaļā ir aplūkots kultūras un radošo darbību nošķīrums un klasifikācija. Ziņojuma 2. nodaļa ir galvenā ziņojuma sastāvdaļa. Tajā ir izklāstītas iespējamās metodes, lai izveidotu CISA, un izstrādāts īpašs priekšlikums, kura pamatā ir Eurostat, ESAO, SVF, UNESCO un citu Eiropas un starptautisko struktūru ieteikumi. Visbeidzot, 3. nodaļā ir aplūkoti jautājumi par to datu vākšanu, kas vajadzīgi, lai izveidotu CISA.

¹Ekonomiskā ziņā šādas darbības neietilpst nacionālo kontu ražošanas robežās.

KOPSAVILKUMS

Satelītkonti nodrošina sistēmu, kas ir saistīta ar nacionālajiem kontiem, bet koncentrējas uz konkrētiem ekonomiskās un sociālās dzīves aspektiem, kuri nav tieši tajos atspoguļoti.

Šajā ziņojumā izskatītas iespējas izveidot šādu satelītkontu radošajām nozarēm un iespējamās metodes, lai to panāktu. Radošās nozares šeit ir definētas kā ekonomiskās aktivitātes, kas saistītas ar zināšanu, informācijas un kultūras veidošanu un izmantošanu. Šādas darbības ir svarīgas mūsdienu ekonomikā, taču nav viegli tās kvantificēt, daļēji tas ir saistīts ar klasifikācijas jautājumiem, un daļēji ar to, ka šādas darbības bieži veic ārpus tirgus ekonomikas, un tāpēc to vērtība ir jānosaka, izmantojot citus statistikas veidus gan no publiskā, gan privātā sektora avotiem. Tomēr vairākas valstis šajā jomā ir veikušas darbu, kas var kalpot par atskaites punktu, un tādas organizācijas kā ESAO, SVF vai UNESCO ir izrādījušas arvien lielāku interesi par metožu izstrādi kultūras ekonomiskās vērtības noteikšanai.

Lai novērtētu ES CISA īstenošanas iespēju, ir ņemti vērā šādi aspekti:

- nozaru un produktu klasifikācija;
- “bezmaksas” vai subsidētu digitālo pakalpojumu apstrāde;
- IĪT pārkāpumu iekļaušana pašreizējā nacionālo kontu sistēmā un CISA;
- kontu secība un institucionālie nozares konti, kas attiecas uz CISA.

Nozares, kas ieteiktas iekļaušanai radošajās nozarēs, var iedalīt šādās jomās:

- kultūras mantojums, arhīvi un bibliotēkas;
- grāmatas un prese;
- vizuālā māksla;
- skatuves māksla;
- audiovizuālā un multivides māksla;
- arhitektūra;
- reklāma;
- programmatūra un tīmekļa portāli.

Kā parasti, jāņem vērā galvenās, sekundārās un papilddarbības, ko veic šīs nozares, bet būtu arī jāiekļauj radošie produkti, ko ražo neradošās nozares. Piemēram, daudzi uzņēmumi, kas darbojas neradošajās nozarēs, publicē grāmatas, žurnālus vai programmatūru, vai nodarbojas ar reklāmu sekundāri vai papildus. Tāpēc būtu jāiekļauj devītā joma, lai ņemtu vērā “citas neradošās nozares, kas ražo radošus produktus”. Šī joma tad ietvertu daļas no citām nozarēm, kas radošus produktus ražo sekundāri, un būtu nepieciešams tās nodalīt no nozarēm, kurās tās ietvertas standarta klasifikācijā.

Viena no galvenajām tēmām ir digitālā ekonomika, kas ir mainījusi ne tikai to, kā darbojas radošās nozares uzņēmumi, bet arī, kā patērētāji iesaistās šajās darbībās. Bieži saikne starp labumu, ko gūst patērētāji, un pakalpojuma sniegšanu un finansēšanu nav tieša, tāpēc ir grūti nacionālajos kontos atspoguļot ekonomisko nozīmi un to, ka šādus pakalpojumus izmanto dažādi ekonomikas dalībnieki. Tomēr, ņemot vērā šo aktivitāšu nozīmīgumu, ir svarīgi precizēt, kas ražo, maksā un gūst labumu no šiem “bezmaksas” pakalpojumiem, un noteikt šādu pakalpojumu vērtību. “Bezmaksas” digitālos pakalpojumus iedala trīs galvenajās kategorijās:

- pakalpojumi, ko finansē, izmantojot reklāmu;
- pakalpojumi, ko finansē ar datu palīdzību;
- brīvprātīgo pakalpojumi.

Visas trīs pakalpojumu kategorijas ir iekļautas ierosinātajā CISA, izmantojot standarta metodes, lai piešķirtu vērtību attiecīgajām aktivitātēm.

Visbeidzot, ziņojumā ir pievērsta uzmanība tam, kā valstu kontos tiek izmantotas IĻT pārkāpuma darbības, un ietverts priekšlikums tās iekļaut CISA. Saskaņā ar nacionālo kontu starptautiskās sistēmas (un EKS Eiropas Savienībai) jaunāko redakciju nelikumīgas darbības būtu jāiekļauj nacionālajos kontos, ja vien abu pušu darījums notiek pēc savstarpējas vienošanās. CISA kontekstā tas nozīmē konkrētas darbības, ar kurām pārkāpj IĻ tiesības, piemēram, nelikumīgu piekļuvi ar autortiesībām aizsargātiem darbiem.

Dažiem šajā ziņojumā iekļautajiem priekšlikumiem ir vajadzīga statistikas informācija, kas nav pieejama visās ES valstīs. Tomēr ar ierosināto metodiku tiek mēģināts skatīties pēc iespējas plašāk un paredzēt dažādu lēmumu sekas attiecībā uz CISA un tās attiecībām ar nacionālo kontu centrālo sistēmu. Daudzos gadījumos dati ir jāiegūst ar netiešām metodēm, un jāpiešķir atbilstošā ekonomiskā vērtība.

Ziņojumā secināts, ka, lai gan ir sarežģīti, tomēr ir iespējams un pat vēlams attīstīt satelītkontus attiecībā uz radošajām un kultūras nozarēm, jo tas ļaus noteikt vērtību svarīgiem modernās ekonomikas aspektiem, tostarp digitālajā jomā, kas pašlaik nav ietverti ekonomikas statistikā, vai arī ir iekļauti netieši. Ņemot vērā uzdevuma sarežģītību, turpmāk ierosinātie pasākumi ietver izmēģinājuma projekta īstenošanu, lai izveidotu CISA vienā vai divās ES dalībvalstīs.

SATELĪTKONTS EIROPAS SAVIENĪBAS RADOŠAJĀM NOZARĒM

